

Rovdjurspolicy

antagen av Svenska Rovdjursföreningens årsmöte 2018-04-14

Sammanfattning

Svenska Rovdjursföreningen verkar för att alla rovdjur¹ ska få finnas i långsiktigt livskraftiga populationer i sina naturliga utbredningsområden.

Svenska Rovdjursföreningen verkar också för att underlätta samexistensen mellan människor och rovdjur.

All mänsklig verksamhet ska anpassas till naturens förutsättningar. Till de förutsättningarna hör att det finns rovdjur som varg, björn, lodjur, järv och kungsörn i Sverige.

Förvaltningsbeslut ska baseras på solid vetenskaplig grund och med beaktande av försiktighetsprincipen.

Faktabaserad information är av stor betydelse när det gäller att vinna förståelse och acceptans för rovdjuren.

Områden som är viktiga för en rovdjursarts fortplantning, födosök eller spridning ska kunna ges tillfälligt eller permanent skydd.

Möjligheten att bedriva jakt på rovdjur ska anpassas efter hur hotad eller livskraftig arten är i landet. Ju mer hotad en art är, desto mindre är utrymmet för jakt, och desto hårdare måste andra lösningar tillämpas.

Samhället måste bygga upp en fungerande jakt- och naturtillsyn.

Den illegala jakten måste stoppas.

Inledning

Svenska Rovdjursföreningen är en del av miljörörelsen, och vårt arbete är en del av arbetet för att bevara mångfalden av arter i vår natur. Rovdjuren ska få finnas för sin egen skull, oavsett om de är till nytta för någon annan, och även om de orsakar en del olägenheter för oss människor.

Det finns flera skäl till att rovdjuren kräver särskilda åtgärder i naturvårdsarbetet:

- Rovdjuren lever i betydligt glesare populationer än sina bytesdjur. Det gör rovdjuren känsligare för risker som hänger samman med liten populationsstorlek – och detta är särskilt tydligt för de större rovdjursarterna, som även på grund av sin kroppsstorlek förekommer i glesare populationer.
- Rovdjurens roll i ekosystemet är av central betydelse. De påverkar på olika sätt bytesdjurens populationer, och därigenom också bytesdjurens påverkan på vegetationen. Rovdjuren kan minska spridningen av sjukdomar bland bytesdjuren. Rovdjuren utövar ett naturligt urval som påverkar bytesdjurens fortsatta evolution. Resterna av rovdjurens måltider ger viktig föda åt många andra arter.
- Att få se eller höra vilda rovdjur, eller uppleva dem genom att följa deras spår, är naturupplevelser som har ett stort värde för många människor.
- Bevarandet av rovdjuren, och människans samexistens med rovdjuren, innehåller speciella utmaningar. Det handlar om att hantera verkliga problem, som rovdjursangrepp på tamdjur, och om att hantera föråldrade attityder och fördomar mot rovdjuren.
- Genom att de befinner sig i toppen av näringskedjorna, får rovdjuren i sig högre halter av många miljögifter – något som särskilt drabbat rovdjur som lever av fisk.

---

¹ Med ”rovdjur” menar vi här dels däggdjur i ordningen rovdjur (Carnivora), som omfattar bland annat kattdjur, hunddjur, mårddjur, björnar och sälar, och dels fåglar i ordningarna rovfåglar (Falconiformes) och ugglor (Strigiformes).

Mål

Svenska Rovdjursföreningen verkar för att alla rovdjur ska få finnas i långsiktigt livskraftiga populationer i sina naturliga utbredningsområden i hela landet. Vi vill också att rovdjurspopulationerna ska vara så stora att rovdjuren kan spela en betydande ekologisk roll. Vi fokuserar vårt arbete främst på de fyra stora rovdjuren – varg, björn, lodjur och järv.

Att populationerna ska vara långsiktigt livskraftiga betyder att de ska vara så stora och sammanhängande att de under obegränsad tid kommer att ha tillräckligt stor genetisk variation för att ha god chans att överleva och anpassas till miljöförändringar. Detta ska vara utgångspunkten när miniminivåer för rovdjurspopulationerna sätts. Vilket antal det innebär för varje art är en vetenskaplig fråga som föreningen inte tar ställning till. Utifrån nuvarande kunskapsläge² innebär det, för de flesta arter av stora rovdjur, att miniminivåerna för populationerna skulle ligga mellan 1 000 och 2 500 djur.

Trots att nationsgränser inte har någon biologisk betydelse, så har de i praktiken stor betydelse för förvaltningen av arter, dvs strävanden och möjligheter att bevara och samexistera dessa. Därför ska Sverige sträva efter att hysa långsiktigt livskraftiga populationer av de olika arterna.

Om långsiktigt livskraftiga populationer av de stora rovdjursarterna innebär miniminivåer på 1 000 - 2 500 djur av varje art, så har vi 2018 en sådan population av björn i Sverige. Det är också rimligt att uppnå en långsiktigt livskraftig population av lodjur. Däremot har varken varg eller järv efter fredningen på 1960-talet varit i närheten av att ha en långsiktigt livskraftig population inom landets gränser. För de arterna kan målet i närtid vara att Sverige, Norge och Finland³ tillsammans ska hysa långsiktigt livskraftiga populationer.

För fåglar och havslevande arter kan de långsiktigt livskraftiga populationerna även vara utbredda över andra länder som är med i Bern-konventionen⁴.

Att arterna ska få finnas i sina naturliga utbredningsområden innebär att vi inte ska utesluta någon art från att leva och föröka sig i något län, landskap eller landsdel. Även renkötselområdet tillhör det naturliga utbredningsområdet för de stora rovdjuren, och ingen av arterna ska uteslutas från att leva och reproducera sig där.

För arter som inte har en långsiktigt livskraftig population inom landet, är det särskilt viktigt att de har en sådan utbredning att de geografiskt och genetiskt hänger samman med de norska och finska populationerna, så att den gemensamma populationen blir långsiktigt livskraftig. Dessa arter måste alltså få finnas även i övre Norrland.

Viltförvaltningen måste syfta till en rik fauna med både genetiskt och ekologiskt starka rovdjursstammar och så stora klövviltstammar, att det också ges utrymme för jakt på rovdjurens bytesdjur.

Svenska Rovdjursföreningen verkar också för att underlätta samexistensen mellan människor och rovdjur.

---

² För att en djurpopulation långsiktigt ska bibehålla tillräckligt mycket genetisk variation för att ha god chans att överleva och anpassas till plötsliga miljöförändringar, behöver det som kallas populationens genetiskt effektiva storlek (vanligen förkortat N_e) vara över 500. I flera studier har förhållandet mellan faktisk populationsstorlek (N) och effektiv populationsstorlek (N_e) beräknats för olika rovdjursarter. Har man beräknat kvoten N_e/N , så kan man lätt räkna fram hur många djur av arten som behövs för att N_e ska vara över 500. Några sådana uppskattningar är (avrundat uppåt till närmaste hundratal) för järv 1 400 (Nilsson 2013), för lo 1 900 (Nilsson 2013), för björn 6 900 (Nilsson 2013) eller 2 400 (Puranen-Li m.fl. 2014), och för varg 1 500 (Andrén 2006), 2 100 (Forslund 2008) eller 2 300 (Bruford 2015). De flesta av studierna rapporterar flera alternativa värden, de som nämns här är några exempel.

³ Detta eftersom Norge och Finland, till skillnad från Ryssland, dels är stabila demokratier, och dels är med i Bern-konventionen (och därmed liksom Sverige har åtagit sig att bevara livskraftiga populationer av dessa arter).

⁴ Konventionen om skydd av europeiska vilda djur och växter samt deras naturliga miljö. Regional naturvårdskonvention för Europa, som nu även omfattar delar av Nord-Afrika. Konventionen har arbetats fram inom Europarådet och omfattar Europarådets medlemsländer, de afrikanska staterna Burkina Faso, Marocko, Senegal och Tunisien, samt EU som organisation. Sverige ratificerade konventionen 1983. Den trädde i kraft för vårt land samma år. Bernkonventionen, och efter Sverige inträde i Europeiska unionen 1995 också EG:s art- och habitatdirektiv och fågeldirektivet, sätter upp ramar för den svenska rovdjurspolitiken.

Grundansvaret för att förebygga skador på tamdjur ligger hos djurhållaren, men samhället ska som hittills hjälpa till, både med att förebygga angrepp av rovdjur, och med ekonomiskt stöd till den som drabbas av angrepp av stora rovdjur. Vi accepterar att – i den mån artens population inte är för liten och känslig – rovdjur som angriper tamdjur avlivas. Vi vill att människor ges kunskap som kan minska den oro och rädsla som skapats genom skrämselfpropaganda. Vi vill sprida förståelse för att rovdjur dödar och äter sina naturliga bytesdjur. Vi vill också öka möjligheten att fler får chansen till naturupplevelser som att se och höra rovdjur eller följa deras spår och studera vad de gjort.

All mänsklig verksamhet ska anpassas till naturens förutsättningar. Till de förutsättningarna hör att det finns stora rovdjur som varg, björn, lodjur, järv och kungsörn i Sverige. Även verksamheter som utnyttjar stora delar av landskapet – som jakt, renkötsel och skogsbete – måste acceptera detta.

Metoder

Forskning och övervakning

Förvaltningsbeslut ska baseras på solid vetenskaplig grund och med beaktande av försiktighetsprincipen. Det är viktigt att samhället avsätter resurser för

- forskning om rovdjurens levnadssätt, genetik, populationsdynamik och miljö,
- fortlöpande beståndsovervakning genom regelbundna inventeringar av de stora rovdjuren och av andra arter som är hotade eller sårbara,
- forskning om metoder att skydda tamdjur mot rovdjursangrepp; särskilt behövs mer kunskap om hur näringarna själva kan vidta åtgärder för att begränsa dessa och andra dödsorsaker bland tamdjuren,
- övervakning av bytesdjuren och annat vilt, samt heltäckande jaktstatistik för alla jaktformer.

Information

Faktabaserad information om rovdjur, speciellt ”de fyra stora”, är av stor betydelse när det gäller att vinna förståelse och acceptans för dessa djur. Information är därför ett av de viktigaste medlen för att uppnå de övergripande målen.

Statliga myndigheter ska ha ansvaret för att tillhandahålla saklig information om rovdjurens levnadssätt, utbredning, numerär, populationsdynamik och genetik, bidrag till skadeförebyggande åtgärder, ersättning för skadade djur, m.m.

Aktuella och uppdaterade inventeringsuppgifter och beslut om skydds- och licensjakt och jaktresultat ska finnas tillgängliga i öppna databaser eller motsvarande.

Skolan, såväl grundskola som gymnasium, ska ge grundläggande sakkunskap om rovdjuren och deras ekologiska roll.

Om samhället lämnar bidrag till organisationer för att informera om dessa ämnen, så ska inte merparten av bidragen ges till organisationer som verkar för att minska antalet rovdjur. Det är inte acceptabelt med den obalans som råder, där jägarorganisationerna får miljontals kronor i sådana bidrag, medan naturvårdsorganisationerna knappt får något.

Främmande arter

Arter som genom mänsklig verksamhet sprids utanför sitt naturliga utbredningsområde kan utvecklas till ett hot mot inhemska arter. Globalt sett är detta ett av de stora hoten mot den biologiska mångfalden. I Sverige är problem av detta slag mindre omfattande, men minken utgör ett allvarligt problem när den dyker upp i miljöer med hotade sjöfågelarter, och det finns en oro för att mårddhunden och tvättbjörnen på liknande sätt kan orsaka problem.

Inplantering av främmande arter ska även fortsättningsvis vara förbjudet. När sådan inplantering redan skett,

vare sig det är avsiktligt eller genom rymning av djur i fångenskap, ska populationerna av sådana arter om möjligt utrotas.

Skydd för viktiga livsmiljöer

Områden som är av stor betydelse för en rovdjursarts fortplantning, födosök eller spridning ska undantas från bebyggelse och liknande exploatering, och ska genom beslut av statlig myndighet eller kommun kunna ges tillfälligt eller permanent skydd i form av tillträdesförbud, skoterförbud, avverkningsförbud, eller liknande.

I nationalparker ska ingen jakt tillåtas annat än sådan jakt som bedrivs av naturvårdsskäl, såsom rödrävsjakt för att rädda fjällräven. I andra skyddade områden ska jakt inte bedrivas på arter vars skydd ingår i syftet med det skyddade området.

Jakt

Alla vilda däggdjur och fåglar är i grunden fredade i jaktlagen.

De vilda djuren är till glädje för oss människor på flera olika sätt, både genom att ge oss naturupplevelser och genom att vi kan ta vara på exempelvis kött från dem. I det perspektivet är legal jakt – om den bedrivs på lämpligt vis – ett bra sätt att ta vara på delar av det som naturen kan ge oss. Jakt kan också vara befogad för att minska eller förebygga skador, som en del djur kan orsaka, samt för att ta bort hybrider mellan varg och hund.

Att jakt bedrivs på lämpligt vis innebär att den genomförs så alla arter bevaras i långsiktigt livskraftiga populationer, så att djurens lidande minimeras, så att inte andra arter drabbas än den art som avses att jagas, så att spridning av giftiga ämnen minimeras, och med största hänsyn till andra former av naturupplevelser och friluftsliv. Blyammunition ska förbjudas. Jaktmetoder som innebär särskilt stor risk för skadskjutning ska inte tillåtas. Om fångstredskap tillåts för jakt, så ska redskapen vara utformade så att de inte fångar annat djurslag än det de är avsedda för, och de ska vara utformade så att det fångade djuret inte plågas. Fällor av typ fotsnara måste förbjudas. Antalet godkända fångstredskap måste minskas kraftigt.

Jakt på stora rovdjur är det största hotet mot dessa arter. Det gäller illegal jakt, men även den jakt som myndigheter tillåter, när den blir för omfattande. Därför är en huvuduppgift för Svenska Rovdjursföreningen att verka för att illegal jakt upphör och att motverka alltför omfattande legal jakt på rovdjur.

Möjligheten att bedriva jakt på rovdjur ska anpassas efter hur hotad eller livskraftig arten är i landet. Ju mer hotad en art är, desto mindre är utrymmet för jakt, och desto hårdare måste andra lösningar användas. Den jakt som tillåts ska bedrivas på ett sådant sätt att den främjar det syfte som motiverar jakten. Myndighet som ger tillstånd till skydds jakt ska följa upp och utvärdera effekterna av denna.

För en art som är kraftigt inavlad måste större restriktivitet gälla för jakt som kan drabba genetiskt särskilt viktiga individer.

Stora rovdjur ska inte jagas med lös hund, annat än björnjakt med en ställande hund. Jaktränning med lös hund ska inte tillåtas utanför artens jakttid. Fångstredskap för levandefångst ska inte tillåtas för jakt på rovdjur.

Bevakning och åtgärder mot illegal jakt

Den illegala jakten på rovdjur är ett allvarligt problem, dels för att ingen har vare sig kunskap eller kontroll över dess omfattning, och dels för att den ofta inrymmer ett hänsynslöst djurplågeri. Insatserna mot illegal jakt måste utökas.

Det behövs en statlig myndighet för jakttillsyn, där natur- och jakttillsyn är prioriterade arbetsområden⁵. Även inventering och kvalitetssäkring av observationer kan ingå. Den bör finansieras genom skatter eller

---

⁵ Statens Naturoppsyn i Norge kan vara en modell för en sådan myndighet.

avgifter som betalas främst av dem som jagar, till exempel viltvårdsavgiften (jaktkortet).

För hotade eller sårbara arter ska allmänna medel bekosta bevakning av bon, lyor, etc, där så är nödvändigt. Sådan bevakning ska ske av personer som förordnats av en tillsynsmyndighet.

Det är viktigt att allmänheten känner förtroende för de myndigheter som ansvarar för jakttillsyn och rovdjursinventering, så att inte människor drar sig för att informera myndigheterna om sina observationer. Personer som anställs eller förordnas för dessa arbetsuppgifter bör därför inte själva ägna sig åt jakt på stora rovdjur, eller ha sådan anknytning till rovdjursjakt att det kan minska förtroendet.

Olika hjälpmedel som underlättar legal jakt kan också underlätta illegal jakt. Det gäller bland annat åtlar och åtelkameror, ljuddämpare och mörkerkikare på vapen, GPS-sändare på hundar, och drönare. Användningen av sådana hjälpmedel måste regleras. Regleringen kan för olika hjälpmedel innebära förbud, tillståndsplikt eller anmälningsplikt.

För snöskotrar ska krav införas att de måste ha en id-märkning⁶ på drivmattorna som kan avläsas i de spår skotern lämnar i snön.

När tillstånd ges till jakt på stora rovdjur, ska villkoren i tillståndet utformas för att minimera risken att tillståndet blir en täckmantel för illegal jakt. Det kan exempelvis innebära en snäv avgränsning av det tillåtna jaktområdet, eller att jakten bara får utföras av en eller ett fåtal utpekade personer, eller krav på att en tillsynsman ska vara närvarande under hela jakten.

Polis och åklagare ska ges tillräckliga resurser så att anmälda brott leder till åtal och fällande domar. Straffen ska vara sådana att de verkar avskräckande. Hjälpmedel som använts till illegal jakt – som vapen och fordon – ska beslagtas. Samhället ska också begära skadestånd vid jaktbrott. Den som bedrivit illegal jakt i andra länder bör kunna straffas för detta när hen kommer till Sverige.

Skador av rovdjur

All mänsklig verksamhet ska anpassas till naturens förutsättningar. Till de förutsättningarna hör att det finns stora rovdjur som varg, björn, lodjur, järv och kungsörn i Sverige. Grundansvaret för att förebygga skador på tamdjur ligger därför hos djurhållaren – oavsett om det gäller hägnade betesdjur, frigående betesdjur inklusive renar, eller hundar.

Samtidigt gör tamdjuren viktig samhällsnytta på olika sätt, och angrepp av stora rovdjur kan drabba djurhållarna väldigt ojämnt. Därför ska samhället fortsätta att hjälpa till, både med stöd till att förebygga angrepp av rovdjur, och med ekonomisk ersättning till den som ändå råkar ut för angrepp. Denna hjälp ska inte ses som en kostnad för rovdjuren, eller som ett sätt att ”köpa acceptans”, utan som ett stöd till en djurhållning som samhället anser värd att stödja och som ska bedrivas under de förutsättningar som naturen ger.

I fall då ekonomiskt stöd till förebyggande åtgärder erbjudits, men avböjts av djurägare, måste den ekonomiska ersättningen vid uppkommen skada utebli.

I regioner där vilda bytesdjur trängts undan och ersatts av djur som räknas som tama, så som fallet är med renarna i norra Sverige, krävs även förståelse och acceptans för att rovdjuren då tar en andel av tamdjuren. Ungefär halva Sveriges areal nyttjas av rennäringen och renen räknas som tamdjur. Rennäringen kompenseras ekonomiskt av samhället för rovdjuren. Renarna betar i huvudsak fritt på stora landarealer och rennäringen måste därmed tåla förluster orsakade av rovdjuren.

---

⁶ Detta har miljöorganisationer krävt länge. Hittills har det avfärdats, ibland med argument om integritet och ibland med argumentet att EU skulle se det som ett otillåtet handelshinder. Vi menar att inget av dessa motargument är tillräckligt starkt för att inte försöka genomföra en åtgärd som med god sannolikhet påtagligt skulle försvåra illegal jakt på stora rovdjur.